

## פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הרה"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש  
זי"ע, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש [בעל  
שם קטן מבוטשעטש], מעובד באופן השווה לכל נפש

### טעם החשבת מצות התשובה למצות עשה

ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקול אשר אנכי מצוך היום (דברים ל, ב)  
הנה כאן נאמרה מצות התשובה, להיותה מצות עשה. ולכאורה  
אינו מובן, מדוע לא היה די בכך שתועיל התשובה לכפר כל חטא, עד  
שהוצרך השם יתברך גם כן לעשותה מצות עשה, שהוא דבר שאינו  
מובן.

רק סיבת הדבר היא, כי האדם הזוכה לשוב בתשובה, אזי בכל יום  
ויום מוסיף להתקשר אל השם יתברך בהתקשרות ודבקות עצום אל  
השם יתברך, ובכל יום עת ורגע הרי הוא מוסיף והולך בהתקשרותו אל  
חי העולמים, עד כי אין יום אחד דומה אצלו לחבירו, לצד התעלותו  
בכל יום ויום ממש.

על כן נחשבת התשובה למצות עשה, לצד גודל התועלת הבא על  
ידה לאדם, להתקרב אל השם יתברך בכל יום ויום יותר ויותר.

(לפרשת חקת בלק, בד"ה זאת חקת)

\*

### שלימות התשובה בתשובה עילאה ותתאה

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה  
היא (דברים ל, יא)

יש לרמוז בזה, על פי דברי הרמב"ן (דברים ל, יא) שכיוון פסוק זה על  
מצות התשובה, ועל פי זה יש לומר, כי הנה יש תשובה עילאה ויש  
תשובה תתאה, תשובה עילאה הוא בחינת נ', חמישים שערי בינה (כסא  
דוד דרוש כ"ז בד"ה ואפשר לרמוז; מראית העין סנהדרין קג, בד"ה מנשה), ואילו  
תשובה תתאה הוא בחינת ה' תתאה.

וזהו שאמר הכתוב להזהיר על שניהם, 'כי המצוה הזאת אשר אנכי  
מצוך היום' היינו מצות התשובה, 'לא נפלאה היא ממך', נפלא"ת היינו  
נ' פלא"ת לשון הפלאה וכיסוי, על דרך (דברים יז, ח) 'כי יפלא ממך הדבר',  
והיינו שלא יהיה סתום וסגור ממנו בחינת נ' המורה על תשובה עילאה,  
'ולא רחוקה היא', רחוק"ה אתון רחו"ק ה', היינו שלא יהיה רחוק ממנו  
בחינת ה' תתאה, אלא ישלים עצמו בתשובה עילאה ותתאה.

(פרשת נצבים השמטות, בד"ה כי המצוה)

\*

### הנהגת הניסים המוסתרים במאורעות הטבע שבימי מרדכי ואסתר

ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה (דברים לא,  
יח)

הנה חכמינו ז"ל (חולין קלט:) אמרו, אסתר מן התורה מנין, 'ואנכי  
הסתר אסתיר', והכוונה היא, כי בימי מרדכי ואסתר, הראה השם יתברך  
כיצד בתוך הטבע ממש, מוסתר ניסים ונפלאות אותות ומופתים, לכן  
הנהגת 'הסתר אסתיר פני ביום ההוא', היא הנהגת הניסים והנפלאות  
הבאים בהסתר בתוך הטבע, ואינם ניכרים רק למתבונן ומתעמק בהם.

(לפרשת ויקרא פרשת זכור, בד"ה זכור)

## ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאוניה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף  
מדיליה הגה"צ רבי יצחק מאיר מארילוס זצ"ל אב"ד  
מיהאלען, באקוי ולבסוף ימיו רבה של בוקרשט

### פנימיותו הטובה של האדם לעומת חיצוניותו העראית

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' (דברים כט, ט)

הנה בפרשת נצבים קוראים אנו, כיצד משה רבינו מכנס את  
כל העם, כשהמטרה היא לסקור את התקופה שעברה עליהם,  
וללמוד ממנה כיצד להתכונן להמשך דרכם, ולהמשיך מסעם אל  
ארץ ישראל.

במשך ארבעים שנות נדידתם של ישראל במדבר, האירו  
אורות רבים, אמנם היה גם כן הרבה צללים שהעיבו על האור,  
בבחינת 'אור וחושך משמשים בערבוביה', האורות הגדולים  
שהאירו, הם 'ציאת בני ישראל מצרים, שהייתה באמונה  
שלימה, בלא ששאלו לאן פניהם מועדות וכיצד יוכלו להתקיים  
בדרכם, וכמו שהזכיר זאת הנביא ירמיהו כשבח על בני ישראל  
(ירמיה ב, ב) 'זכרתי לך חסד נעורייך', כשעדי היום אנו מזכירים  
נקודת שבח זו על בני ישראל, 'וצאי מצרים. כך גם הכרזת  
'נעשה ונשמע' (שמות כד, ז) ומעמד קבלת התורה, ובהמשך אף  
עשיית המשכן, בה הגיעו למדריגה של 'מרבים העם להביא'  
(שמות לו, ה).

מאיך הצללים אף הם גדולים הינם, עשיית העגל, מריבות,  
סכסוכים, פלגנות ומחלוקת, ועל כולם מוציאי דיבת הארץ רעה  
המרגלים, אשר בגינם קיבלו בני ישראל את העונש הנורא של  
'במדבר הזה יתמו' (במדבר יד, לה).

הצללים כה גדולים היו, עד כי משה רבינו מכריז ואומר  
על בני ישראל (דברים ט, כד) 'ממרים הייתם את ה' מיום דעתי  
אתכם'. אף נעים זמירות ישראל קורא ואומר (תהלים צה, י)  
'ארבעים שנה אקוט בדור ואומר עם תעי לבב הם והם לא ידעו  
דרכי'.

ברם, עם כל זה, אין מקום להתאש מעתידו של בני ישראל,  
שכן החודר ומתבונן אל תוך נשמתו של האיש הישראלי,  
ורואה כי שני גורמים פועלים אצל האדם, פנימיותו וחיצוניותו,  
פנימיותו בריאה איתנה חזקה וציבה, ולעומת זאת, חיצוניותו  
של האיש הישראלי, אינו שורשית, אינה יציבה, אלא היא דבר  
החולף, כעין קליפת הפרי.

פנימיותו של האדם מישראל שואפת לטובה, בשעה שהוא  
עושה דבר טוב, אפילו אם הדבר בא לו בהכרח כל שהוא, מכל  
מקום יש לו לאחר מכן הנאה מרובה מעשיית הדבר, וכפי  
שנקבע הדבר להלכה, מה שנאמר בהקרבנות (ויקרא  
א, ג) 'קריב אותו לרצונו לפני ה', ודרשו חכמינו ז"ל (קידושין

## ההתעוררות לתשובה כיצד

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם (דברים כט, ט)

כתב הרב אברהם ניסן אורנשטיין ז"ל (הנאום והדרוש למועדי ישראל לסליחות ראשונות אות ח'), כי הנה הקדמונים מסרו לנו כללים ידועים וברורים בסדר קריאת הפרשיות, ואחד מהם הוא 'קומו ותקעו', היינו שיש לקרוא את פרשת נצבים שהיא לשון תקומה ויציבות, לפני ראש השנה בו תוקעים בשופר, וזאת משום שבפרשה זו נזכרו ענייני תשובה כמה פעמים, כמו (דברים ל, ב) 'ושבת עד ה' אלקיך', או (דברים ל, ח) 'ואתה תשוב', וגם (דברים ל, י) 'כי תשוב', שהם הדברים הראויים להיעשות לפני הימים הנוראים.

והביא, כי התשובה מוגדרת על ידי הרמב"ם (פ"ב מתשובה ה"ב): "שיעזוב החוטא את חטאיו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד, שנאמר (ישעיה נה, ז) 'יעזוב רשע דרכו וגו'', ויתנחם על שעבר, שנאמר (ירמיה לא, ח) 'כי אחרי שובי נחמתי'".

וכתב על כך, שהנה יש לנו ליתן לב להתבונן, מה הם המניעים הנפשיים המביאים את האדם לעוררו לתשובה, מדוע זה ביום האתמול היה האדם חוטא השקוע בחטאים, ואילו עתה הרי הוא מתחרט על הדבר. הלוא לכל דבר ודבר יש מניעים נפשיים הפועלים אצלו להביאו לידי פעולה זו. הבקאים בתורת הנפש יודעים להצביע, כיצד כל פעולה שהאדם עושה, או כל מחדל של האדם, קשור בתהליכים נפשיים ושיקולים רוחניים שונים, ואם כן עלינו לעמוד מה הוא המניע המביא את האדם לידי התשובה.

והביא, כי בתשובה זו מצאנו חילוקי דעות, יש הסבורים כי מידותיו ומעשיו הטובים של האדם, הם המניעים הנפשיים המביאים את האדם לעוררו לתשובה, בבחינת (תהלים טו, ב) 'הולך תמים ופועל צדק וגו' עושה אלה לא ימוט לעולם'.

לעומת זאת, אחרים סבורים, כי כל זה עדיין אינו מביא את האדם להתעוררות לתשובה כראוי, אלא הכל תלוי בחברתו של האדם, כי אם סביבתו של האדם מקולקלת היא, עלול גם האדם היותר טוב ליפול ברשתם, ועל כן לדעתם, מידות טובות ומתוקנות צריכים להיות נחלת הכלל בתחילה, בכדי להכשיר את העם לתשובה, ואין די בהכשרת מידותיו של הפרט, כי אז בקל עלול הוא ליפול ולחזור לסורו, וכעניין הכתוב (ישעיה נו, א) 'שמרו משפט ועשו צדקה', שהדברים נאמרים בלשון רבים, כי אין תועלת בהשתפרות היחיד המעורה אצל ציבור בעניינים אלו.

ברם, מסיים הוא את דבריו, כי הנסיון הוכיח זה מכבר, כי גם אנשים בעלי מידות טובות כשלו במבחן החיים, וגם סביבה טובה עלולה אף היא להיכשל בנסיון המציאות. על כן באו חכמינו ז"ל והגיעו לידי הבנה, כי רק דבר אחד יכול להבטיח את שיפור מעשיו של האדם, והוא האמונה, כי האמונה היא תריס נגד כל רוחות הפרצים, האמונה מחזקת את העדם ומחשלת אותו, שיוכל להחזיק את עצמו בכל עת ובכל זמן, וכדברי חכמינו ז"ל (מכות כד.) בא חבוקוק והעמידן על אחת, 'צדיק באמונתו יחיה' (חבוקוק ב, ד).

הי רצון מלפני שוכן שחקים, שנזכה להיוושע בכתובה וחתימה טובה, בשנה טובה ומאושרת.

ג) מלמד שכופין אותו, הא כיצד, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני.

והנה אין אנו מטילים ספק שמא אמירתו היא מן השפה ולחוץ, ולא התקיים עדיין 'לרצונו', אלא אנו מניחים בוודאות גמורה מתוך הכרה ברורה, כי נפשו של האדם טובה במהותה, ושואפת לקיים את מצוות התורה, אלא שהקליפה החיצונית מונעת ומפריעה את האדם, ולכן על ידי כפיית החיצוניות, שוב פועל האדם משרשו הטוב וברצון השלם, וכדברי הרמב"ם (פ"ב מגירושין ה"ב) אשר כל אדם מישראל יש בו רצון אמיתי לקיים את כל המצוות כולם, ולהתרחק בתכלית מן העבירות, אלא שיצרו הרע אינו מניח לו לעשות כן, וכופהו לעשות את הרע בעיני ה', וכאשר מאלצים את האדם שלא להיכנע אל היצר הרע, ומנשאים אותו עד שנטיותיו החומריים מתרופפות, והגוף אף הוא אומר 'רוצה אני', הרי פירוש הדבר שהתגשם והתמלא רצונו האמיתי הפנימי של האדם, והוא עושה את קיום המצוה מרצונו הטוב.

לעומת זאת, כאשר אדם עושה דבר שאינו טוב, אף אם בשעת מעשה יש לו איזה הנאה מן הדבר, הרי בסופו של דבר מייסרות אותו כליותיו במוסר פולח, כשכל מצפונם מעוררו, מדוע עשה את אשר עשה.

במשנה שנינו (אבות פ"ד מ"א) העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד, ויש להתבונן, שהרי בדרך כלל מרובים הם עבירותיו של האדם ממצוותיו, ואם כן נמצא שיש לכל אחד קטיגורים מרובים מאשר פרקליטים, ואם כן כיצד יוכל האדם לזכות בדין. תירץ בזה הר"ק הרבי ר' משולם זושא מהאנפאלי ז"ע, כי מעולם לא ראה מלאך שלם שנברא מעבירה שעבר יהודי המאמין בה' ובתורתו, ומשכך, אשרינו מה טובה חלקנו, שהסיגורים שלנו הינם מלאכים שלמים, בעלי חושים שלמים ובראים, הראויים למלאכתם לסנגר על בני ישראל, בו בזמן שהמקטרגים עלינו הינם בעלי מומים.

סיבת הדבר היא כמבואר, לפי שהדברים הטובים שהאדם עושה, מקיים אותם האדם בכל חושיו וכוחותיו, ולכן אף המלאך הנברא ממעשה זה, הרי הוא מלאך בריא ושלם, בעל יכולת לסנגר טובות על בני ישראל. לעומת זאת המקטרגים הנבראים מעבירות הנעשים רק באברים החיצוניים בלבד, לכן חסרים למלאכים אלו את החלק ההיולי המקיים את כל האברים כולם, וככל שהאדם מהרהר יותר בתשובה אחר המעשה, הרי הוא מערער ומחליש יותר ויותר את קיומו של המלאך המקטרג, עד שכבר אין בידו עוד כוח לעמוד ולקטרג עליו.

כללו של דבר, הכל תלוי בפנימיות, כי היא המקיימת ומחייה כל דבר, וככל שהפנימיות נאה ומשובחת יותר, יש תקווה לעתיד בעל תכלית ושלמות, ואכן עדיין יש תקווה שנוכל לחזור בשלימות לכוחות נפשנו המאירים, ואז נזכה להיוושע ישועה שלימה בגוף ובנפש, ונזכה לכתובה וחתימה טובה, ויתקבלו תפילותינו לרצון, לזכות לגאולה השלימה.

\*

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרונתה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן

וי"ל ע"י מכון 'שם ושארית' בוטשעטש © כל הזכויות שמורות

להערות והארות, תרומות והנצחות, וכן לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת מייל: MECHON2324@GMAIL.COM